

Қарағанды Медицина Университеті
Қазақстан тарихы және Әлеуметтік – саяси пәндер кафедрасы

ТАҚЫРЫБ

Ы:

Таным туралы ілім. Медициналық, ғылыми танымның ерекшелігі

Орындаған: Даулетова Т.М
Тобы: 2-021 ЖМФ
Тексерген: Мирзабекова А.Ш

Жоспар

- **Кіріспе**
- **Негізгі бөлім**
  1. Таным теориясының дамуы
  2. Таным түрлері және олардың түсініктері
  3. Ғылыми таным туралы түсінік
- **Қорытынды**
- **Қолданылған әдебиеттер**

ТАНЫМ

– адам санасының дамығудың негізі және ол арқылы адам өзін қоршаған ортаның игеруге де үйренеді.

- объективті шындықтың адамның ойында бейнелейтін және қайта жаңғыртатын қоғамдық іс-әрекет барысы

– философиялық ұғым, “айналадағы материалдық шындықты адам санасында бенеленуі”

Таным теориясының дамуы

Білімнің қайнар көзі

Туа пайда болатын идеялар
концепциясы (Сократ, Платон)

Құдай аяны (діни - идеалистік
философия)

Объективті дүниенің
бейнесі (материализм)

Таным

Адамдардың білімге жетуге бағытталған қызметі.

Дүниені танып білу қабілеті –

Гносеологиялық оптимизм

Танымды жоққа шығару - **Агностицизм**

Күмәндану, сын, терістеу догматизмге, абсолютизацияға қарсы, адамды тереңдікке жетелейтін философияға қажетті элемент - **Скептицизм**

Таным түрлері:

1. Қарапайым стихиялық-эмпирикалық
2. Ғылыми таным

Таным формалары

- сезімдік, түйсіктік таным;

- рационалдық, логикалық таным.

1. Сезімдік таным – сезімдер мен түйсікті білімнің қайнар көзі деп біледі. (Д.Локк, Беркли. Юм, Мах) Формалары: түйсік, қабылдау, елестету.

2. Рационалдық таным – логика, ойлауды абсолюттендіру, танымның негізі ақыл, парасат деп ұғыну. (Декарт, Спиноза, Гегель.)

Формалары: ұғым, пікір, ой қорытындысы (тұжырым).

Таным процесінің диалектикасы

Танымның субъектісі
деп жеке адамдарды,
таптар мен
әлеуметтік топтарды,
кең мағынада
алғанда, тұтас тарихи
нақтылы қоғамды
айтуға болады.

Танымның объектісі
Материалдық және
рухани дүниенің
қоғаммен
практикалық және
теориялық тұрғыдан
қарым-қатынасқа
түсетін, нақты
тарихи іс-әрекет
барысында субъекті
игерген бөлігі.

Таным тарихында, гносеология ілімінде екі қарама-қарсы бағыт қалыптасқан:

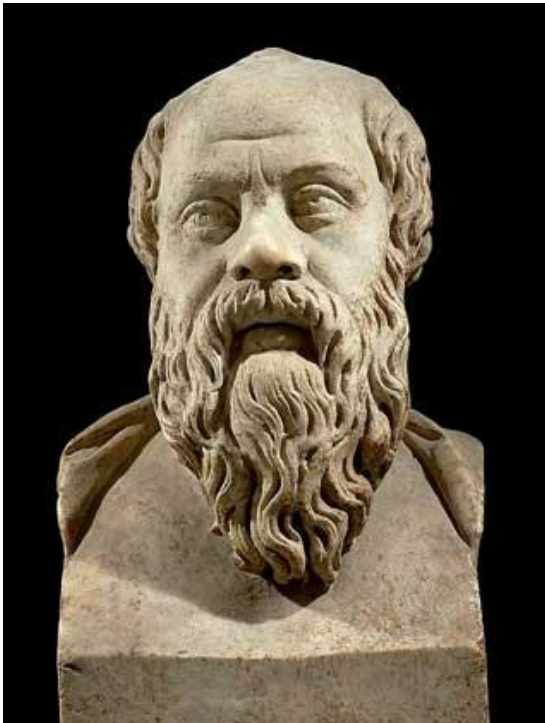
- эмпирикалық (бақылау, салыстыру, өлшеу және эксперимент)
- теориялық таным(идеалдау, абстрактылық білім, нақты білім)

Схоластика

“Пайымдаудың жабайы философиясы”

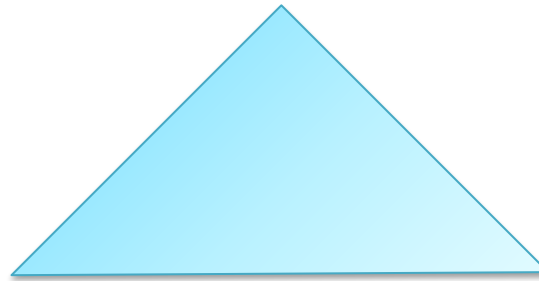
Орта ғасырдағы діни философиялық бағыт;

Жеміссіз ойтолғау, шартты білім, шынайы өмір мен практикадан ажырау

Сократтың философиялық үшбұрышы

ақиқат

адамгершілік

сұлулық

Эмпириканың негізгі элементі айғақ (факт)

Айғақ мағынасы

```
graph TD; A[Айғақ мағынасы] --> B[Шындықтың кейбір фрагменттері, объективті оқиға, нәтиже]; A --> C[Оқиға, құбылыс, дәйектелген білім, яғни, ақиқат синонимі]; A --> D[Эксперимент пен бақылау барысында алынған тәжірибелік білім.]
```

Шындықтың
кейбір
фрагменттері,
объективті оқиға,
нәтиже

Оқиға, құбылыс,
дәйектелген
білім, яғни,
ақиқат синонимі

Эксперимент пен
бақылау
барысында
алынған
тәжірибелік
білім.

Танымда танымның негізгі формасы мен ақиқаттың критерийі практика болып табылады. Практика – адамдардың қрошаған дүние мен өзін өзгертудегі нақты іс-әрекеті, қызметі.

- **Практиканың негізгі түрлері:**
- Материалдық өндіріс;
- Басқару қызметі;
- Ғылыми эксперимент.

Практиканың қызметтері:

- ақиқат критерийі;
- таным негізі;
- таным мақсаты;
- таным нәтижесі.

Айғаққа байланысты бағыттар:

Фактуализм
дербес тәуелсіз

Теориялық
тәуелді

Ғылыми таным – таным мен білімнің ең жоғарғы формасы

Ерекшеліктері:

- ✓ Оның зерттеу объектісі күрделі;
- ✓ Белгілі бір мақсатқа бағытталған өз алдына міндеттер қояды;
- ✓ Арнайы құралдары мен метод-әдістері бар;
- ✓ Айқындық, жүйелілік, дәлдік тән;

Ғылым – табиғат, қоғам және адам туралы
білімдер өндіруге бағытталған зерттеу
қызметі саласы

Ғылымның функциялары:

- ✓ Мәдени-көзқарастық
- ✓ Өндіргіш күштер функциясы
- ✓ Әлеуметтік күштер функциясы

Қорытынды

- Қорытындылай келе, **Ғылыми таным** – танымның ең жоғарғы пішімі. Ғылыми таным рационалдық сипатының басымдылығымен сипатталатын өте күрделі құбылыс. Ол негізінен ұғымдар жүйесі, теориялар, заңдар сияқты басқа да ойлау процестерінің түрлері арқылы айқындалады. Әрине, мұнда сезімдік танымның рөлі де жоққа шығарылмайды, алайда ол ғылыми танымның теория ауқымында жанама, екінші рөл атқарады.

Қолданылған әдебиеттер

- ❖ Нұрышева Г.Ж “Философия”: оқулық.
Алматы, 2013. 316 бет
- ❖ Дәрістер курсы
- ❖ Ғаламтор желісі